

Ärende: VN/4099/2024

Begäran om utlåtande: Arbetsgruppens betänkande om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphandlingslagen, försörjningslagen och 6 b § i straffregisterlagen

Lausunnonantajan lausunto

Propositionens allmänna mål och mål

Vad anser ni om propositionens allmänna mål och syften? Uppnår propositionen regeringsprogrammets allmänna mål om besparingar och ökad konkurrens?

Nej, det gör den inte. Den beaktar inte de problem mindre kommuner med mindre än 10.000 invånare kommer att stå inför om den blir verklighet i sin nuvarande form. Ingen konsekvensbedömning har gjorts.

Beredning av upphandlingar

Syftet med de förslag som gäller beredningen av upphandlingar är att öka omsorgsfull beredning av upphandlingar, användningen av marknadskartläggningar samt konkurrensen vid offentlig upphandling. Målet är att få mer utbud och besparingar. I den lösning som föreslås i arbetsgruppens betänkande har man samtidigt strävat efter att säkerställa att den är ändamålsenlig med tanke på den praktiska upphandlingsverksamheten.

Nej, det gör den inte. Den beaktar inte de problem mindre kommuner med mindre än 10.000 invånare kommer att stå inför om den blir verklighet i sin nuvarande form. Ingen konsekvensbedömning har gjorts.

- **Hur väl främjar förslaget till 65, 75, 124 och 125 § i upphandlingslagen användningen av marknadskartläggning och en omsorgsfull beredning av upphandlingen?**

Helt ok.

- **Är de föreslagna medlen lämpliga för att uppnå dessa mål?**

Nej, det gör de inte. Den beaktar inte de problem mindre kommuner med mindre än 10.000 invånare kommer att stå inför om den blir verklighet i sin nuvarande form. Ingen konsekvensbedömning har gjorts.

Begränsning av användningen av anknutna enheter

Vad anser ni om det krav på minimiinhav av anknutna enheter som föreslås i propositionen? Anser ni att det är ändamålsenligt och genomförbart?

Nej, mindre kommuner under 10.000 invånare kommer inte att ha råd.

Vilka konsekvenser anser ni att det föreslagna minimikravet på anknutna enheters ägarandel har?

Det kan hända att vissa kommuner inte alls kommer att ha varken råd eller möjligheter i praktiken att ordna lagstadgad service till sina invånare om detta förslag går igenom.

- **Om ändringen av anknutna enheter genomförs på det föreslagna sättet, vilka åtgärder och kostnader föranleds sannolikt av ändringen med tanke på de olika branscherna och allmänt i den organisation som ni företräder?**

Kristinestad stad kommer att försättas i en omöjlig situation om detta förslag går igenom i sin nuvarande form.

- **Vilka åtgärder tänker er organisation vidta som ägare till en anknuten enhet till följd av bestämmelserna om minimigränsen för ägande? (fortsätter verksamheten på marknadsvillkor, upplöses bolaget, vidtas andra åtgärder?)**

Bolaget/bolagen upplöses högst sannolikt och i dagsläget ser det inte ut att finnas fullgoda alternativ, vilket gör att det kan bli svårt/omöjligt/utmanande att ordna vissa lagstadgade tjänster. Avfallshanteringen kommer inte att kunna lösas på ett adekvat sätt.

- **Vilka ekonomiska eller andra fördelar medför ändringen sannolikt?**

För mindre kommuner finns det inga fördelar, varken ekonomiska eller andra.

Anser ni att de föreslagna övergångsperioderna för anknutna enheter är tillräckliga? Hur mycket tid behövs det för ändringarna?

Inga tidsfrister kan lösa problemen med ogenomtänkt lagstiftning. I sin nuvarande form är den genomförbar.

- **Vilka åtgärder som kräver en övergångsperiod föranleder skrivningen om anknutna enheter?**

Inga tidsfrister kan lösa problemen med ogenomtänkt lagstiftning. I sin nuvarande form är den genomförbar. Det finns inga adekvata åtgärder att ta till för att kompensera för en fullständig undermålig lagstiftning.

I de avvikande åsikter som bifogats betänkandet har det föreslagits undantag från kravet på anknutna enheters ägarandelar. Bör det föreskrivas om undantag från kravet? Vilka undantag är ändamålsenliga?

Kristinestad stad äger inte 10% av någon anknuten enhet, och kommer inte heller att ha råd att köpa in sig upp till 10%. Kommer inte heller att ha råd att producera nuvarande tjänster som produceras i anknutna enheter i egen regi framöver.

Säkerhet och försörjningsberedskap

Motsvarar propositionen era behov i fråga om säkerhet och försörjningsberedskap? Är den föreslagna ändringen ett tillräckligt sätt att säkerställa att säkerheten förverkligas under upphandlingens livscykel med beaktande av ramvillkoren i EU:s upphandlingsdirektiv samt övriga bestämmelser om säkerhet och försörjningsberedskap?

Tar ej ställning.

Slopande av kravet på straffregisterutdrag

Syftet med förslaget om att slopa den obligatoriska användningen av straffregisterutdrag är att göra upphandlingsförfarandena smidigare och minska den administrativa bördan.

Tar ej ställning.

- **I vilken utsträckning påverkar ändringen den administrativa bördan för de upphandlande enheterna å ena sidan och anbudsgivarna å andra sidan och främjar dessa mål?**

Tar ej ställning.

Annonsering av upphandlingar

Vad anser ni om ändringarna i annonseringen om upphandlingar? Ökar de föreslagna ändringarna transparensen vid upphandling på ett ändamålsenligt sätt?

Tar ej ställning.

Övriga kommentarer

Kristinestad stads utlåtande gällande ny upphandlingslag

Det nya förslaget på upphandlingslag som regeringen presenterat innebär flera förändringar, bland annat ett förslag om att anknutna enheter framöver skulle vara tvungna att uppfylla ett minimikrav på 10 procent ägande, av det kommunala bolaget eller enheten för att fortsatt kunna använda sig av upphandlingslagens in-house regler. För mindre kommuner, sådana som Kristinestad med cirka 6 300 invånare innebär detta förslag stora utmaningar med tanke på de specifika förutsättningar en liten kommun har. Förslaget innebär över lag en del fördelar för större kommuner, men samtidigt också fler nackdelar för mindre kommuner.

Fördelar med förslaget

1. **Ökad transparens och konkurrensneutralitet:** Förslaget att införa ett minimikrav på ägande kan säkerställa en ökad transparens i hur offentliga upphandlingar genomförs. Genom att

kommuner och andra upphandlingsenheter inte längre kan gynna privata aktörer eller företag där kommunerna inte har tillräckligt ägande kan konkurrensneutraliteten förbättras. Detta innebär att marknaden kan bli mer öppen och rättvis.

2. Bättre styrning av kommunala bolag: Kravet på att kommunerna ska ha minst 10 procent ägande i sina anknutna enheter kan också förbättra den interna styrningen av dessa bolag. Kommunen får en tydligare översikt och kontroll över verksamheten, vilket minskar risken för oegentligheter och gör det möjligt att ta ett större ansvar för verksamhetens utveckling.

Nackdelar med förslaget

1. Höga kostnader för små kommuner: För små kommuner som staden Kristinestad med begränsade resurser, innebär detta förslag potentiellt mycket höga kostnader för att uppnå de föreslagna ägarandelarna. Kommunerna skulle kunna tvingas köpa tillbaka aktier eller sälja av aktier i redan existerande bolag, vilket innebär en hög kostnad för att anpassa sig till den nya lagstiftningen. För små kommuner kan dessa investeringar vara ekonomiskt betungande eller direkt omöjliga.

2. Administrativa och politiska utmaningar: I och med att förslaget föreskriver ett krav på att kommuner och upphandlingsenheter måste ha minst 10 procent ägande i anknutna enheter för att dessa ska kunna nyttja upphandlingslagen för intern upphandling (in-house), innebär detta för mindre kommuner som ofta har begränsade ekonomiska resurser och personal, ett stort administrativt och ekonomiskt tryck. Kommunerna kan tvingas genomföra kostsamma omstruktureringar för att uppfylla lagens krav, vilket kan vara särskilt problematiskt för små kommuner som Kristinestad med begränsade medel inte har den stordriftsfördel som större städer eller regioner har.

3. Förlorade skalfördelar och effektivitet: Med förslaget riskerar man att förlora de fördelar som små kommuner har genom att samarbeta med andra enheter eller genom att utnyttja redan etablerade anknutna enheter. Många små kommuner samarbetar över kommungränserna för att dela på resurser och uppnå stordriftsfördelar. Om de tvingas ändra sina ägarstrukturer kan detta leda till mindre effektiva lösningar, högre driftskostnader och ett minskat samarbetsutrymme, vilket särskilt påverkar små kommuners förmåga att leverera kostnadseffektiva och hållbara tjänster.

4. Minskad flexibilitet för kommuner: Kommuner kan förlora sin möjlighet att organisera och samarbeta på det sätt som bäst passar deras behov. För Kristinestad, som är en liten kommun, innebär det att man kan bli tvungen att omorganisera och avyttra verksamheter som tidigare har fungerat bra för att uppfylla de nya reglerna. Detta kommer att begränsa kommunens handlingsutrymme och flexibilitet i hur tjänster och verksamheter kan och ska organiseras. Särskilt

inom områden som återvinning och miljövänliga lösningar. Gällande speciellt avfallshanteringen blir det nära på omöjligt att uppnå hållbarhetsmål, om staden Kristinestad skulle bli tvunget att avveckla samarbetet med Botnia Rosk.

5. Sociala och politiska konsekvenser: Förändringarna kan också skapa osäkerhet bland kommuninvånarna om de framtida kostnaderna och servicenivåerna. Om förändringarna inte hanteras på rätt sätt kan det leda till missnöje och politiska konflikter som försvårar det fortsatta arbetet med att upprätthålla en god och effektiv offentlig förvaltning.

Sammanfattning

Förslaget om ett minimikrav på ägarandelar för anknutna enheter innebär både fördelar och nackdelar för kommunerna. Fördelarna för större kommuner innebär ökad transparens, bättre styrning av kommunala bolag och en potentiell möjlighet att uppnå hållbarhetsmål. Däremot finns det flera nackdelar, framför allt de höga kostnaderna och administrativa bördorna för små kommuner att anpassa sig till de nya reglerna, samt risken för ineffektivitet och minskad flexibilitet i kommunens verksamheter.

En annan allvarlig brist är avsaknaden av en konsekvensanalys vilken alltid borde göras i samband med nya bestämmelser och lagar. Konsekvenserna av lagförslaget inte verkar ha blivit tillräckligt analyserade ur ett småkommunsperspektiv. Förslaget tar inte tillräcklig hänsyn till de särskilda omständigheterna och behov som gäller för kommuner med under 10 000 invånare, där lokala förutsättningar ofta ser mycket olika ut jämfört med större kommuner. Det är en missad möjlighet att skapa en mer flexibel och anpassningsbar lagstiftning som kan ta hänsyn till de små kommunernas verklighet.

Genom att införa strikta ägarandelar och omstruktureringskrav riskerar lagförslaget att skapa oskäligen ekonomiska och administrativa bördor för små kommuner. Dessutom riskeras förlorade skalfördelar och samarbetsmöjligheter, vilket kan påverka kommunernas förmåga att tillhandahålla effektiva och kostnadseffektiva tjänster. Det är därför viktigt att lagstiftningen revideras eller anpassas för att bättre beakta små kommuners specifika behov och omständigheter, särskilt med tanke på de ekonomiska och praktiska utmaningar som kan uppstå för mindre kommuner. För att även mindre kommuner skall klara sig framöver, borde det finnas undantag eller anpassningar från de nu föreslagna bestämmelserna för att minska de negativa effekterna för små kommuner som har begränsade resurser att genomföra här beskrivna förändringar.

Kristinestad 24.2.2025

Segervall Mila
Kristinestads stad

Granö Niklas
Kristiinankaupungin kaupunki - Kristinestads stad - Stadsstyrelsen i
Kristinestad, 10.3.2025 § 40